

Crna Gora
AGENCIJA ZA AUDIOVIZUELNE MEDIJSKE USLUGE
Broj: 01-040/24-1204
Podgorica, 02.12.2024. godine

Predlog

PRAVILNIK
O PRISTUPAČNOSTI AUDIOVIZUELNIH MEDIJSKIH USLUGA
LICIMA SA INVALIDITETOM

Podgorica, decembar 2024. godine

Na osnovu člana 18 Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama („Sl. list CG“, br. 54/24), Savjet Agencije za audiovizuelne medijske usluge, na sjednici održanoj __.__.2024. donio je

PREDLOG

**PRAVILNIK
O PRISTUPAČNOSTI AUDIOVIZUELNIH MEDIJSKIH USLUGA
LICIMA SA INVALIDITETOM**

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

- (1) Ovim Pravilnikom se propisuju mjere i obaveza njihovog stalnog i progresivno primjenjivanja od strane pružalaca audiovizuelnih medijskih usluga (u daljem tekstu: AVM usluge) radi obezbjeđivanja pristupačnosti ovih usluga licima sa invaliditetom.
- (2) Obaveza primjene mjera i obaveza propisanih ovim Pravilnikom ne odnosi se na emitere radijskih programa.
- (3) Svi izrazi koji se u ovom Pravilniku koriste za fizička lica u muškom rodu obuhvataju iste izraze u ženskom rodu.
- (4) Izrazi upotrijebljeni u ovom Pravilniku imaju sljedeće značenje:
 - 1) **Pristupačni programski sadržaj** je sadržaj koji je posredstvom specifičnih/namjenskih usluga prilagođen odnosno dostupan licima sa invaliditetom (osobe sa oštećenjem sluha i/ili vida, osobe sa kognitivnim poteškoćama, osobe sa teškoćama u čitanju i sl.);
 - 2) **Titlovi** predstavljaju tekstualni prikaz dijaloga na istom jeziku ili prevod sa drugog jezika, a namijenjeni su slušaocima koji ne razumiju jezik i prikazuju samo izgovoreni sadržaj, ali ne i zvučne efekte ili druge audio elemente sadržaja;
 - 3) **Zvučni efekti** predstavljaju skup audio zapisa emitovanih s ciljem vjerodostojnijeg prikaza i potpunijeg doživljaja emitovanog sadržaja, a mogu biti ambijentalni ili Folijevi (reproduktivni) zvukovi (koraci, lavež pasa, galop konja, škripa automobila i sl.);
 - 4) **Otvoreni ili zatvoreni titlovi za osobe sa oštećenjem sluha** su usluga obezbjeđivanja pristupačnosti sadržaja licima sa invaliditetom, koja se razlikuje od obezbjeđivanja običnih titlova po tome što pruža natpise na ekranu kojima se, u tekstualnom obliku, daju važne neverbalne informacije kao i omogućava identifikacija govornika;
 - 5) **Otvoreni titlovi** su natpisi na ekranu koji se u tekstualnom obliku čine dostupnim svim gledaocima, nezavisno od njihove volje;
 - 6) **Zatvoreni titlovi** su natpisi na ekranu koji se u tekstualnom obliku čine dostupnim gledaocima posredstvom dodatne usluge (teletekst i sl.), za koje svojevrijedno odlučuju da li će ih koristiti;
 - 7) **Zvučni opis sadržaja (audio deskripcija)** je usluga obezbjeđivanja pristupačnosti sadržaja licima sa invaliditetom kojom se omogućava prenošenje važnog vizuelnog aspekta sadržaja (mjesto događanja, okruženje, boje, izrazi lica i pokreti likova i dr.) sa govornim informacijama umetnutim kao narativ između dijaloga i drugih zvukova programa i neophodan je za potpuno razumijevanje i uživanje u televizijskim programima lica sa oštećenjem vida, osoba sa kognitivnim poteškoćama i sl.;
 - 8) **Otvoreni zvučni opis sadržaja (audio deskripcija)** je narativni opis programskog sadržaja koji se čini dostupnim svim gledaocima nezavisno od njihove volje;
 - 9) **Skriveni zvučni opis sadržaja (audio deskripcija)** je narativni opis programskog sadržaja koji se čini dostupnim posredstvom dodatne usluge (npr. posebna aplikacija i sl.), a gledalac svojevrijedno odlučuje da li će ga koristiti.
 - 10) **Znakovni jezik** je oblik komunikacije osoba sa oštećenjem sluha koji ima svoja jezička svojstva (gramatičke funkcije, fonologiju, morfologiju, sintaksu), a posredstvom koga tumač za znakovni jezik interpretira govorni jezik ili drugi zvuk programskog sadržaja;
 - 11) **Tumač za znakovni jezik** je lice koje je, u skladu sa zakonom, steklo stručno znanje za obavljajne poslova prevođenja govornog jezika na znakovni jezik i obrnuto.

- 12) **Prevod na znakovni jezik** je usluga obezbjeđivanja pristupačnosti sadržaja licima sa invaliditetom koja predstavlja upotrebu znakovnog jezika za prenošenje informacija sadržanih u zvuku programa (govor i drugi važni zvuci) gledaocima koji su gluvi, ili kojima je znakovni jezik njihov prvi jezik i drugim korisnicima znakovnog jezika;
- 13) **Audio/govorni titlovi** predstavljaju uslugu obezbjeđivanja pristupačnosti sadržaja licima sa oštećenjem vida, koja podrazumijeva glasno čitanje titlova i audio-deskripciju vizuelnih elemenata s ciljem potpunijeg razumijevanja emitovanog sadržaja;
- 14) **Specifični/namjenski video titlovi** predstavljaju uslugu obezbjeđivanja pristupačnosti sadržaja licima sa oštećenjem sluha, koja pored tekstualnog prikaza govornog sadržaja pruža opise zvučnih efekata ili drugih audio elemenata s ciljem potpunijeg razumijevanja emitovanog sadržaja (raspoloženje, odnosno tempo emitovane muzike i tekst pjesme, reakcije publike u studiju i sl.);

II. PRISTUPAČNOST PROGRAMSKIH SADRŽAJA LICIMA SA INVALIDITETOM

Član 2.

- (1) Pružalac AVM usluge je dužan da programske sadržaje stalno i progresivno čini pristupačnijim licima sa invaliditetom uvođenjem odgovarajućih usluga, shodno finansijskim i tehničkim mogućnostima.
- (2) Usluge za pristupačnost sadržaja licima sa invaliditetom, iz stava 1 ovog člana, uključuju, ali se ne ograničavaju na:
 - a) titlove za osobe sa oštećenjem sluha;
 - b) audio-deskripciju;
 - c) prevode na znakovni jezik;
 - d) audio/govorne titlove;
 - e) specifične/namjenske video titlove.
- (3) Vrste sadržaja na koje se odnose obaveze iz stava 1 ovog člana su:
 - a) informativni program, posebno vijesti i sadržaji u vezi sa hitnim informacijama,
 - b) kulturno-umjetnički program,
 - c) naučno-obrazovni program,
 - d) filmski i serijski program,
 - e) program za maloljetnike.
- (4) Najmanji početni obim pristupačnih programskih sadržaja ne može biti manji od 5% godišnjeg vremena emitovanja odnosno kataloga sadržaja.
- (5) Pružalac AVM usluge je dužan da svake druge godine poveća obim pristupačnih programskih sadržaja za najmanje 5%.
- (6) Pružalac AVM usluge je dužan da usvoji, sprovede i dostavi Agenciji za audiovizuelne medijske usluge (u daljem tekstu: Agencija) Akcioni plan za uvođenje usluga iz stava 1 ovog člana, koji uključuje, ali se ne ograničava na:
 - a) analizu trenutnog stanja (zastupljenost, opis, trajanje sadržaja koji su prilagođeni licima sa invaliditetom, posebno za lica sa oštećenjem vida i sluha);
 - b) konkretne mjere (dostupnost postojećih i/ili uvođenje novih usluga itd.);
 - c) godišnje ciljeve;
 - d) dinamiku ispunjenja ciljeva;
 - e) metodologiju praćenja (indikator rezultata) i izvještavanje o napretku.
- (7) Pružalac AVM usluge je dužan da Akcioni plan iz stava 5 ovog člana usvoji i dostavi Agenciji najkasnije u roku od šest mjeseci od izdavanja odobrenja za emitovanje ili upisa u registar AVM usluga na zahtjeva.

Način korišćenja titlova i znakovnog jezika

Član 3.

- (1) Slova i znakovi koji se koriste za titlove moraju biti jasno vidljivi.

-
- (2) Titlovi se objavljuju u donjem dijelu ekrana, osim u slučajevima kada se na taj način zaklanjaju usta lica koje govori ili druga značajna informacija ili aktivnost.
 - (3) Prostor na ekranu namijenjen tumaču za znakovni jezik (u daljem tekstu: tumač), treba da bude u donjem desnom uglu ekrana, ne treba da bude manji od 1/6 emitovane slike i preko njega ne smiju da se objavljuju drugi elementi programskog sadržaja (potpisi, tekst u kajronu i sl.).
 - (4) Pozadina iza tumača treba da bude jednobojna i bez ometajućih elemenata.
 - (5) Tumač primjenjuje tehnike kojima će osobama sa oštećenjem sluha ukazati na to čiji se govor prevodi u znakovni jezik, kao i tehnike kojima će njihovu pažnju usmjeriti na druge važne zvukove.
 - (6) Tumač mora nositi tamniju jednobojnu odjeću, ne smije imati prenatlaženu šminku i frizuru, nositi upadljiv nakit, niti smije imati upadljive detalje na noktima i rukama koji ometaju praćenje prevoda na znakovni jezik.
 - (7) Dozvoljeno je da virtuelni tumači izgledaju drugačije, posebno u programskim sadržajima za maloljetnike.

Pristupačnost hitnim informacijama

Član 4.

Pružalac AVM usluge dužan je da hitne informacije, uključujući javna obavještenja i objave u slučajevima opasnosti po život i zdravlje ljudi, bezbjednost države i javni red i mir, dok traje opasnost objavljuje na način pristupačan licima sa invaliditetom, koji se sastoji u prikazivanju:

- a) otvorenog titla, u realnom vremenu, koji je istaknut svjetlosnim znakom i treptanjem u jarkoj boji;
- b) audio-deskripcije odgovarajućeg tempa;
- c) prevoda na znakovni jezik tokom emitovanja programa uživo.

Dostupnost programskog sadržaja u izornoj kampanji

Član 5.

- (1) Emiter televizijskog programa sa nacionalnim pokrivanjem dužan je da tokom izborne kampanje za izbore za poslanike, za izbore za predsjednika Crne Gore i kampanje za izbor odbornika u opštinama obuhvaćenim njegovom zonom pokrivanja, političko oglašavanje učini pristupačnim licima sa invaliditetom, u skladu sa finansijskim i tehničkim mogućnostima.
- (2) Odredbe iz stava 1 ovog člana odnose se na najmanje jednu informativnu emisiju dnevno, koja se u cjelosti ili u jednom dijelu bavi izbornom kampanjom.

III IZVJEŠTAVANJE

Član 6.

- (1) Pružalac AVM usluge dužan je da najmanje jednom u dvije godine, i to do 1. marta svake druge godine, Agenciji podnese Izvještaj o sprovođenju obaveza iz člana 2 stav 1 ovog Pravilnika za prethodne dvije godine, koji sadrži podatke o:
 - a) vrstama pristupačnih programskih sadržaja;
 - b) datumu emitovanja, nazivu i trajanju pristupačnih programskih sadržaja;
 - c) načinu omogućavanja pristupačnosti programskih sadržaja licima sa invaliditetom;
 - d) mjesečnom i godišnjem procentu učešća pristupačnih programskih sadržaja u odnosu na ukupno trajanje emitovanog programa;
 - e) procenat uvećanja učešća pristupačnih programskih sadržaja u odnosu na prethodni izvještajni period.
- (2) Izvještaj se podnosi na obrascu koji propisauje Agencija i koji se objavljuje na veb sajtu Agencije.

Smjernice i preporuke

Član 7.

-
- (1) Pružaoci AVM usluga su dužni da u skladu sa smjernicama i preporukama koje izdaje Agencija obezbjeđuju:
- poboljšanje pristupačnosti sadržaja licima sa invaliditetom;
 - primjenu inovativnih tehnoloških rješenja za učešće pristupačnih sadržaja;
 - spровоđenje evaluacije i unapređenje već postojećih mjera pristupačnosti.
- (2) Smjernice iz stava 1 ovog člana Agencija donosi u skladu sa razvojem tehnologija i najboljim praksama, a na osnovu konsultacija sa relevantnim stručnim tijelima, organizacijama koje zastupaju prava lica sa invaliditetom, tehničkim ekspertima, te uvidom u međunarodne standarde i prakse, uključujući smjernice Evropske unije i drugih međunarodnih tijela.
- (3) Pružalac AVM usluga dužan je da u razumnom roku, a najkasnije šest mjeseci od donošenja smjernica, dostavi Agenciji plan implementacije smjernica koje se odnose na prilagođavanje usluga u skladu sa finansijskim i tehničkim mogućnostima i kapacitetima.

Član 8.

Kao nadležnom organu za pružanje informacija i primanje pritužbi u vezi sa pitanjima pristupačnosti AVM usluga licima sa invaliditetom, Agenciji se može podnijeti zahtjev ili prigovor:

- elektronskom poštom na aem@aemcg.org ili
- predajom na arhivi Agencije, Bulevar Svetog Petra Cetinjskog br. 9, 81000 Podgorica, svakog radnog dana od 07 do 15 časova.

III. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 9.

- (1) Pružaoci AVM usluga su dužni da usklade svoj rad sa odredbama ovog Pravilnika u roku od 12 mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu.
- (2) Izuzetno, emiteri televizijskih programa koji imaju lokalnu pokrivenost su dužni da usaglase svoj rad sa odredbama ovog Pravilnika u roku od 18 mjeseci od njegovog stupanja na snagu.

Član 10.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

**Predsjednik
Savjeta Agencije za audiovizuelne medijske usluge**

dr Branko Bošković